

mărci hermeneutice de interpretare a socialului, a noi artefacte metodologice sau reperajul unor electivități ideologice (inclusiv la nivelul autorilor) etc.

Despre valoarea acestui volum? Întreprindem cel puțin două registre de evidențiere a acesteia: a) o valoare imediată, apropiată, prin faptul că se consemnează o serie de întâmplări chiar de către cei ce au trăit experiența comunistă (sau anticomunistă), cuprinzând mai multe niveluri de evocare și conceptualizare (de la povestirea unor fapte trăite sau văzute, asumarea subiectivă a trecutului și până la comprehensiunea detașată, calculată, la explicația teoretico-cauzală etc.); această raportare, care stă sub semnul urgenței, are un caracter recuperator și reparatoriu – cu alte cuvinte, ne determină să nu uităm, în perspectiva îndreptării noastre (atât cât se mai poate); b) o valoare îndepărtată, amânată, ce ne scapă astăzi, din perspectiva căreia vor fi judecate și „epoca”, și ceea ce a urmat imediat după ea; volumul, ca întreg, precum și autorii ei vor fi noi puncte referențiale pentru alți evaluatori și judecători (ceva de felul: iată cum se judecau cei ce tocmai au ieșit din comunism!); cu alte cuvinte, o valoare pur epistemologică și istorică, pe atât mai mare pe cât cei ce ne vor judeca se vor afla mai departe temporal de noi și de presiunile vremurilor noastre.

Pe scurt, lucrarea este valoroasă pentru că se constituie într-un ghid de interpretare a identității noastre, dar și de refacere a ei în perspectiva (și sub presiunea) altui viitor decât trecutul care-a fost și prezentul ce-l avem.

Constantin Cucuș

Dumitru Batâr

Instituționalizarea modelelor culturale, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2004 (235 p.)

Lucrarea de față își propune să abordeze problema culturii, dar mai ales definiția, descrierea și instrumentalizarea conceptului de *model cultural* în anumite instituții sociale.

În această lucrare autorul acordă o atenție deosebită modului de instrumentalizare a modelului cultural în familie, ca instituție socială; în acest context, familia este înțeleasă ca prima formă de organizare socială cunoscută de individ, capabilă și disponibilă să propună modele comportamentale pentru toți membrii ei, atât în manifestările în interior, cât și în cele din exteriorul său; la nivelul familiei, modelul cultural se concretizează în modele comportamentale prin care membrii săi adoptă și internalizează normele, tradițiile, formele de organizare ale activităților, raporturile interpersonale și de autoritate în exercitarea rolurilor specifice vizând realizarea finalităților propuse.

Cartea este structurată pe opt capitole. Primul capitol, intitulat „Cultura – definiție, conținut, esență a definirii și funcționalității modelului cultural”, oferă în prima parte o prezentare generală a definițiilor date de-a lungul secolelor conceptului de *cultură*. Autorul acordă o atenție deosebită modului de înțelegere a culturii din perspectiva rolului său asupra ființei umane (model propus de L. Withe), potrivit căruia cultura este destinată să servească trebuințelor spiritului la fel ca pe cele ale trupului, propunându-ne să distingem în conținutul culturii ca sistem sociocultural trei ipostaze: a) conținutul tehnico-economic, care presupune mecanismul de explorare a energiei și punerea

ei în serviciul omului ; b) conținutul social, care conține canalizarea și reglementarea comportamentului omului ; c) conținutul ideologic, care este reflectat de concepțiile filosofice și de arte și se exteriorizează în experiențele sociale și tehnologice ale ființei umane.

În continuare în acest capitol autorul vorbește despre subcultură în societate și tratează în mod special subcultura generației tinere ca mod de manifestare a subculturii tinerilor.

Astfel, în opinia autorului, pentru a putea înțelege și explica mai consistent conceptul de *subcultură a tineretului*, ne putem propune identificarea elementelor acesteia atât pe plan funcțional, cât și sistemic pornind de la structura culturii în ansamblu și încercând să vedem de ce aparține tineretului.

Adaptând elementele fundamentale ale culturii în general (sistemul de cunoștințe, idei, credințe, convingeri) – ca elemente ale subsistemului acesteia –, subcultura tinerilor susține că ea oferă un mod de a înțelege și explica problemele, situațiile cu care se confruntă tinerii din perspectiva lor ; autorul subliniază că ele nu sunt doar probleme ale tinerilor, ci se constituie în modalități dinamice de promovare a unor moduri de evoluție socială care vor continua și după ce acești tineri vor depăși limita vârstei lor spre cea adultă.

Participând la diverse activități, tinerii stabilesc și promovează între ei anumite relații cu caracter funcțional sau doar de susținere a manifestărilor respective, relații care au un caracter specific și care reflectă atât un mod de organizare a grupului, cât și transpunerea unor proiecții pentru evoluția acestor grupuri ; în multe situații, asemenea relații sunt continuări sau reprezentări ale apartenenței tinerilor la structurile sociale dominante și funcționale pentru ei și pentru familiile lor.

„Elemente în predefinirea modelului cultural”, al doilea capitol, ne prezintă

definirea generală și conținutul conceptual al noțiunii de *model*. Tot în acest capitol autorul tratează problema paradigmelor în înțelegerea modelelor culturale ; potrivit opiniei autorului, paradigma este un alt element de care trebuie să ținem cont în orice încercare de studiere și deci de definire a modelului cultural. Dimensiunea sociologică a modelului cultural ne propune perspectiva paradigmelor sociologice care ne atrag atenția atât asupra suportului empiric, cât și a conținutului teoretic al oricărui discurs sociologic cu pretenție de enunț științific.

Capitolul al treilea e intitulat „Dimensiuni ale înțelegerii modelului cultural”. Dezbaterile asupra problemei modelului cultural cunosc un curs destul de variat atât în extensia conceptului de *model cultural* – ceea ce presupune o înțelegere și o definire a acestuia implicite din definirea altor concepte adiacente, complementare și/sau similare –, cât și în profunzimea conținutului conceptului, ceea ce presupune o definire explicită, în sensul explicării categorice a conținutului și manifestării modelului cultural.

Aceleași idei promovează un spirit variat în utilizarea modelului cultural, în funcție de posibilități, și atribuții, pe care i le putem conferi în moduri pertinente, în contextul unor concepții sau autori cunoscuți în evoluția unor asemenea dezbateri. Astfel, în evoluția modelului cultural implicit, acesta ne poate apărea în mai multe ipostaze : model de cercetare a culturii ; model de raportare la o cultură ; model de a pătrunde într-o cultură ; model de evaluare a unei culturi ; model cultural descriptiv al unei societăți ; model de existență (mod de existență) a comunității ca model de timp sau ca model habitus ; expresia unui nou tip de raționalitate istorică.

Modelul cultural explicit ne conduce la înțelegerea acestuia ca : model de evoluție

a culturii unei comunități; model de comportament al membrilor comunității, de conduită; răspuns al omului la condițiile de existență.

„Modelul cultural – definiție și înțelegere sociologică” (capitolul al patrulea) precizează că, abordând problematica modelului cultural din perspectivă sociologică, putem să ne apropiem de aceasta prin studiul și interpretarea încercărilor de definire a modelului cultural ca model explicit. Autorul realizează o prezentare a teoriilor și studiilor de definire și caracterizare a noțiunii de *model cultural* ale unor autori ca: Ralph Linton, A. Kroeber, C. Kluckman, M. Mead, G. Gurvith, Al. Touraine etc.

Capitolul al cincilea, „Instituții sociale – definiție, constituire, funcționalitate socială”, tratează necesitatea apariției instituțiilor și condițiile favorabile apariției acestora, tipologia instituțiilor, instituțiile sociale totale, structura și funcțiile instituțiilor.

Capitolul al șaselea, „Instrumentalizarea modelului cultural în familie, ca instituție socială”, discută despre nivelurile de elaborare și susține că modelul cultural poate fi propus spre elaborare de forme legitime de organizare socială sau nu. Fiind înțeleasă ca primă formă de organizare socială cunoscută de individ, familia este capabilă și disponibilă să-și propună modele comportamentale pentru toți membrii săi atât în manifestările din interior, cât și în cele din exteriorul său. La nivelul familiei modelul cultural se concretizează în modele comportamentale prin care membrii săi adoptă și internalizează normele, tradițiile, formele de organizare a activităților, raporturile interpersonale și de autoritate în exercitarea rolurilor specifice vizând realizarea finalităților propuse. Autorul își propune să surprindă instrumentalizarea modelului cultural în plan familial la următoarele niveluri:

a) motivația căsătoriei; b) motivația opțiunii alegerii partenerului; c) manifestarea rolului conjugal în comportamentul familiilor tinere; d) comportamentul procreativ al cuplului conjugal; e) creșterea și socializarea copiilor prin exercitarea rolurilor parentale pe plan educațional în scopul socializării copilului; f) transmiterea rolurilor parentale în familia din societatea românească actuală.

În continuare, autorul ne expune „Rolul educației școlare în instituționalizarea și funcționalitatea modelului cultural”, capitol în care se tratează: educația în explicarea și interpretarea teoretică sociologică; rolul culturii școlare în formarea și exteriorizarea comportamentului tinerilor; rolul instituțiilor școlare și al educației în formarea și instrumentalizarea modelului cultural; educație școlară și cultură școlară în formarea comportamentului tinerilor (capitolul al șaptelea).

Problema „Funcționalitatea instituțională a modelului cultural în contextul societății actuale” (capitolul al optulea) tratează, în opinia autorului, cunoașterea sociologică, „surprinde modalități de structurare și destructurare a tuturor palierele fenomenului social global ca ipostaze concrete ale unor întreguri sociale care cuprind toate dimensiunile necesare pentru a funcționa ca fenomene sociale complexe”, fapt ce ne face să considerăm între aceste structuri ale fenomenului social și faptele de cultură ca fapte ce conțin și implică rolul unor valori în dinamica om-societate.

Nemulțumit de rezultatele fotografierii simple a comunității, sociologul își propune un drum spre modelare a subiecților cercetați sau o prognoză a evoluției modelului descoperit în cadrul investigațiilor efectuate. Nu numai sociologia generală și sociologia culturii pot să-și pună întrebări sau să propună probleme de studiu în cercetarea culturii și a modelelor culturale, ci și alte ramuri ale sociologiei:

sociologia familiei, sociologia educației etc. De aici putem extinde ipoteza potrivit căreia modelul cultural ne propune conotații, interpretări asupra configurației generale a modelelor de comportament. Exteriorizarea comportamentului e rezultatul acțiunii conștiente și în mod dominant voluntare a unor funcții ale culturii ca produse în acțiune. Funcțiile culturii nu își ating performanțele acționând în mod abstract, ci printr-o înțelegere de către individ a rolului practic, după ce este cunoscut acest rol prin intermediul modelelor culturale. Astfel, se poate vorbi despre funcția de instrumentalizare a modelului cultural pe care comunitatea îl utilizează pentru a avea acces și a folosi produsele culturii în activități pe plan educațional, economic etc.

Propunând posibile interpretări asupra comportamentului, putem accepta disponibilitățile modelelor culturale de a elabora și de a le oferi anumite „tipare” de comportament tinerilor, care să controleze anumite manifestări concrete. Din aceste perspective se distinge funcția de modelare, ce poate acționa atât ca o adaptare a subiectului la condiții și situații noi cu care se confruntă, cât și coercitiv, comunitatea sau grupul, dar și instituțiile impunându-le indivizilor structuri evolutive ca forme concrete de înțelegere și apoi de adaptare a conduitelor așteptate.

Asemenea modele, ca și controlul, pot funcționa pentru același model cultural, oferind criterii de evaluare și apreciere a activităților și atitudinilor desfășurate și proiectate de indivizi, ca și de grupurile din care fac parte, prin disponibilitățile funcției de evaluare.

Reluând un mod de a defini cultura, acceptăm opțiunea lui E. Sapir, care face distincția între forma și funcția modelelor culturale, susținând că oamenii pot îndeplini acte ale căror funcții le scapă. Deși funcția este adesea primară, încercând să

satisfacă o nevoie organică, ea se poate altera sau se poate îmbogăți cu semnificații suplimentare. Autorul a susținut modelarea inconștientă a comportamentului cultural – cultura putând fi definită drept „configurații de modele, de acțiune și/sau de gândire” impunându-i individului o manieră de a trăi aceste modele, cărora le atribuie anumite semnificații, dar și anumite limite.

În orice mod de intercondiționare și la orice nivel al formelor evolutive nu putem fi de acord că se poate identifica cultura cu societatea, deși sunt unele concepții care supun atenției asemenea supoziții. Cultura, din majoritatea definițiilor și conținuturilor menționate, se manifestă ca un mod, dar și ca un nivel de viață al comunității formate din ființe umane în interacțiune într-o structură socială compusă din statusuri și roluri exercitate de acești oameni. Putem înțelege, astfel, cultura ca o funcție a omului în societate prin funcțiile modelului cultural latente sau manifeste în abordarea umană a culturii și cea culturală a omului în societate. Acest fapt impune interdependența cultură-societate, asigurând condiția creației culturale de către ființele sociale.

Lucrarea se adresează atât consultanților, studenților și specialiștilor în domeniul culturii, cărora le oferă noi modalități de abordare a problemelor cu care se confruntă, cât și teoreticienilor acestui domeniu. De asemenea, lucrarea de față constituie un bun suport educațional pentru orice student care se confruntă cu realizarea unui proiect de cercetare.

Daniela Boțone